

Написано от Христо Христов
Неделя, 12 Май 2013 13:53

През 1985 г. във ФРГ излиза книга, която ще се превърне в един от най-ценните научни трудове в опознаването на същността на комунистическия елит. Книгата, издадена на немски език, носи заглавието „**Психология на комунизма**”, но неин автор е българин – философът **Асен Игнатов** (1935-2003), принуден да се превърне в политически емигрант, след като в края на 60-те години срещу него е произнесена идеологическа присъда от режима в София и академичната му дейност е изолирана.

Неотдавна Нов български университет преиздаде на български език (през 1991 г. е първото ѝ издание у нас в ограничен и отдавна изчерпан тираж) превърналия се в класика труд на Асен Игнатов, който тази неделя ви представям в [електронната библиотека](#) на **dese.bg** от **c**.

Кой е авторът на изследването на комунистическия манталитет

Асен Игнатов е роден през 1935 г. в Шумен. Там завършва гимназия, а след това философия в СУ „Св. Климент Охридски”. Съученик и състудент е с Желю Желев. След дипломирането в университета е асистент по формална логика. По времето на Световния младежки фестивал в София през август 1968 г., още преди войските на Варшавския договор да нахлуят в Чехословакия, за да смачкат Пражката пролет, Асен Игнатов участва в общополитическите дискусии, които се провеждат в Софийския университет. Прави впечатление с ерудицията и интелектуалната си мощ.

Написано от Христо Христов
Неделя, 12 Май 2013 13:53

През 1968 г. издава книгата „Тъга и порив по епохата” със свои есета, която предизвиква крайно негативна реакция на комунистическия режим. Ученият е обвинен в „ревизионизъм” и подлагане на съмнение на идеологията на комунизма. По стар изпитан метод във в. „Работническо дело” излиза унищожителна статия „Класово-партийният подход не е сезонна дреха”, с която вижданията на Асен Игнатов са разгромени. В статията за неговата книга е заключено: „Това е демонстративно отстъпление от класовия, марксистко-ленинския подход при оценката на обществените явления. Той не е мантия, която да се съблича или облича според сезона, а средство за оценяване на обществените явления и в този смисъл той е задължителен.” Игнатов е уволнен от университета, а книгата му е забранена. Поставен в изолация и пълна възбрана да преподава и публикува. Успява да емигрира през 1972 г., използвайки пускането му на научна конференция в Брюксел.

На Запад започва работа като научен сътрудник в най-старото белгийско висше учебно заведение – Католическия университет в Лувен. Впоследствие се установява във ФРГ. През 1979 г. защитава докторат на тема „Хайдегер и философската антропология”. Работи като редактор в българския отдел на радио „Дойче Веле” и научен сътрудник във Федералния институт за източноевропейски и международни изследвания.

Автор е на над 150 публикации и 9 книги, повечето от които са на немски език. Доктор хонорис кауза на СУ „Св. Климент Охридски” (1997).

Погрешната представа за Източния блок – непознаването на комунистическото мислене

„Това, което най-много пречи на западните политици, наблюдатели и „съветолози” да преценят правилно комунистическото поведение, е тяхната неспособност да разберат неговите мотиви, да схванат механизма на комунистическото мислене”, посочва Асен Игнатов в епохалното си изследване. Той отбелязва, че следвайки западния модел на поведение за разбирането на комунистическия модел, западните изследователи

Написано от Христо Христов
Неделя, 12 Май 2013 13:53

допускат основна грешка да рационализират мотивите и стимулите на господстващия елит от Източния блок. В голяма част от решенията на комунистическата ръководна прослойка обаче съществува много по-силно изразена ирационалност. Авторът се аргументира с редица примери, които на Запад са приети като загадки.

Идеята за книгата

В предговора към първото българско издание самият автор посочва, че генезисът на творбата му и нейната предистория са свързани с България. „Идеята за нея се роди в съзнанието ми малко след окупацията на Чехословакия, когато в България всички буквално се задъхвахме в оскъдния, застоен, спарен въздух под тоталитарния похлупак, когато отникъде не идваше просветление, когато на хоризонта не проблясваше и най-слабата искрица надежда, в една „ера“, която наистина намираще адекватната си персонификация в дебелашките и самодоволни фигури на Брежнев и софийския му заместник”, пише Игнатов. По думите му животът в България е поставил отпечатък върху изследването му.

Комплексът за малоценност на комунистите

Тук ще си позволя да акцентирам само върху една от амбивалентностите на комунистическото съзнание, които Асен Игнатов подробно изследва, развива и аргументира в труда си. Става въпрос за комплекса за малоценност на комунистите. Той е проследен в отношението към буржоазията. Авторът посочва, че на повърхността е омразата, вкоренена подсъзнателно в комунистическата личност. Но същевременно тази омраза е свързана по амбивалентен начин с един скрит респект, с една склонност към подражание и дори с една перверзна любов.

„Анализът на главната амбивалентност на комунистическото съзнание ще ни отведе по-нататък към твърдението, че в основата на комунистическата омраза към буржоазията стои едно потайно и неосъзнато (или по-скоро полуосъзнато) желание сам да станеш буржоа, едно „влечение към обуржоазяване”, посочва Игнатов.

Написано от Христо Христов
Неделя, 12 Май 2013 13:53

„Днес (средата на 80-те години, б. р.) висшият комунистически слой се характеризира с фрапираща двусмисленост на начина на живот. Влизащите в този слой проповядват против „буржоазната“ разпуснатост, а в същото време при посещенията си в чужбина се отправят най-напред с трескаво любопитство към Плас Пигал и Сохо, за „да видят какво е това“. Те тръбят против западното влияние и „идеологическа диверсия“, но собствените им деца следват предимно на Запад, а не както преди – в Русия“, допълва авторът.

Трудното скъсване с комунизма

През 1991 г. в началото на промените в разпадналия се Източен блок философът прогнозира трудността при смяната на комунизма, което намира потвърждение днес в посткомунистическата действителност на България. „Навсякъде – и в другите, отишли по-напред страни от бившия Източен блок – освобождаването от комунизма протича мъчително, но особено мъчително протича то в душевната сфера – пише Асен Игнатов. – Тоталитаризмът се различава от традиционните диктатури и по това, че той посяга и върху човешката субективност, върху съкровенията дълбини на вътрешното „аз“ и се опитва „планомерно“ да проникне в тях и да ги моделира. В това отношение съзнанието на бившите поданици на реалния социализъм е много по-отровено, отколкото обикновено се мисли, пораженията върху него са много по-големи, отколкото се предполага“. Достатъчно е да се огледаме около себе си и да видим колко верни са думите на философа.

Асен Игнатов, „Психология на комунизма“, изд. Нов български университет, 2013 г., 272 страници.